

In het kader van de geplande bouw van een bufferbekken ter hoogte van de Heirweg te Beveren (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 3 tot 5 juni 2013 een archeologische prospectie door middel van proefsleuven uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek en bouwheer voor het bufferbekken was de stad Roeselare. De totale oppervlakte van het plangebied was 1,3ha. Verspreid over het perceel werden dertien proefsleuven gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden. Vier proefsleuven werden daarna plaatselijk uitgebreid door middel van een kijkvenster om de waarde van enkele sporen beter te kunnen inschatten. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed en stond onder begeleiding van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst RADAR.

Door de gunstige ligging van het terrein, op de zuidgerichte flank van een droge en hoge opduiking aan de samenvloeiing van twee beken, was er een zekere archeologische verwachting. Deze werd echter niet helemaal ingelost. Het archeologisch onderzoek leverde slechts een klein aantal antropogene sporen op, die bovendien erg verspreid lagen over het perceel. Het werd niet noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor de site.

BASISRAPPORT

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

BEVEREN HEIRWEG (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Tina BRUYNINCKX
Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/29

Figuur 1 op schutblad: Algemeen zicht op het westelijk deel van het terrein.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgaving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2013/232	
Datum aanvraag: 15/05/2013	
Naam aanvrager: BRUYNINCKX Tina	
Naam site: Roeselare, Heirweg	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRUYNINCKX Tina	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/232 (2)	

Opdrachtgever:	Stad Roeselare Botermarkt 2 8800 Roeselare
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Willem Hantson (stafmedewerker Archeologie, Radar)
Projectleider:	Bert Acke, Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Tina Bruyninckx
Archeologisch team:	Eline Van Heymbeeck
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	03/06/2013
Einde veldwerk:	05/06/2013
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	ROHE13
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Roeselare
Deelgemeente:	Beveren
Plaats:	Heirweg z/n
Lambertcoördinaten:	X: 65008, Y: 186713; X: 64997, Y: 186741; X: 65085, Y: 186807; X: 65106, Y: 186779; X: 65137, Y: 186801; X: 65182, Y: 186754; X: 65100, Y: 186680
Kadastrale gegevens:	Roeselare, Afdeling 5, Sectie B, Perceel 208E
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Stad Roeselare Botermarkt 2 8800 Roeselare
Titel:	Archeologische prospectie Beveren Heirweg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2013/29
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. HISTORISCHE INFORMATIE	13
4.2. ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE	16
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	19
5.1. ALGEMEEN.....	19
5.1.1. Vraagstelling.....	19
5.1.2. Randvoorwaarden.....	19
5.2. BESCHRIJVING	20
5.2.1. Voorbereiding.....	20
5.2.2. Veldwerk.....	20
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	21
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	25
6.1. STRATIGRAFIE.....	25
6.2. RESULTATEN	30
6.2.1. Antropogene sporen.....	30
6.2.1.1. Grachtstructuren.....	30
6.2.1.2. Kuilen.....	30
6.2.1.3. Paalsporen.....	31
6.2.2. Natuurlijke sporen.....	38
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	41
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	43
9. SYNTHESE	47
10. LITERATUUR	49
11. BIJLAGEN	51

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een bufferbekken ter hoogte van de Heirweg te Beveren (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 3 tot 5 juni 2013 een archeologische prospectie door middel van proefsleuven uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek en bouwheer voor het bufferbekken was de stad Roeselare. Met de aanleg van het bekken wil men de wateroverlast die soms optreedt in de woonkern van Beveren in de toekomst voorkomen. Aangezien dit gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem, en de topografische en bodemkundige omstandigheden van de site een zekere archeologische verwachting scheppen, adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie van het terrein, teneinde te vermijden dat waardevolle archeologische informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan. In januari en maart 2013 werd een prospectief booronderzoek uitgevoerd op de locatie, met als doel eventueel aanwezige sites uit de steentijden op te sporen. Hierbij werden archeologische indicatoren aangetroffen, maar de conclusie was dat er geen verder steentijdonderzoek noodzakelijk was. Wel diende het terrein verder archeologisch geëvalueerd te worden door middel van proefsleuven. Dit onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed¹ en stond onder begeleiding van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst RADAR.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch proefsleuvenonderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van

¹ Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Roeselare, Heirweg (Bufferbekken Krommebeek).

het onderzoek: Joost Salembier en Robin Bonte (stad Roeselare), Peter Vandevyvere (Studiebureau Demey bvba), Gunther de Meulenaere (bvba Verhegge Marc), Sam De Decker (Onroerend Erfgoed), Willem Hantson (RADAR) en Verland bvba.

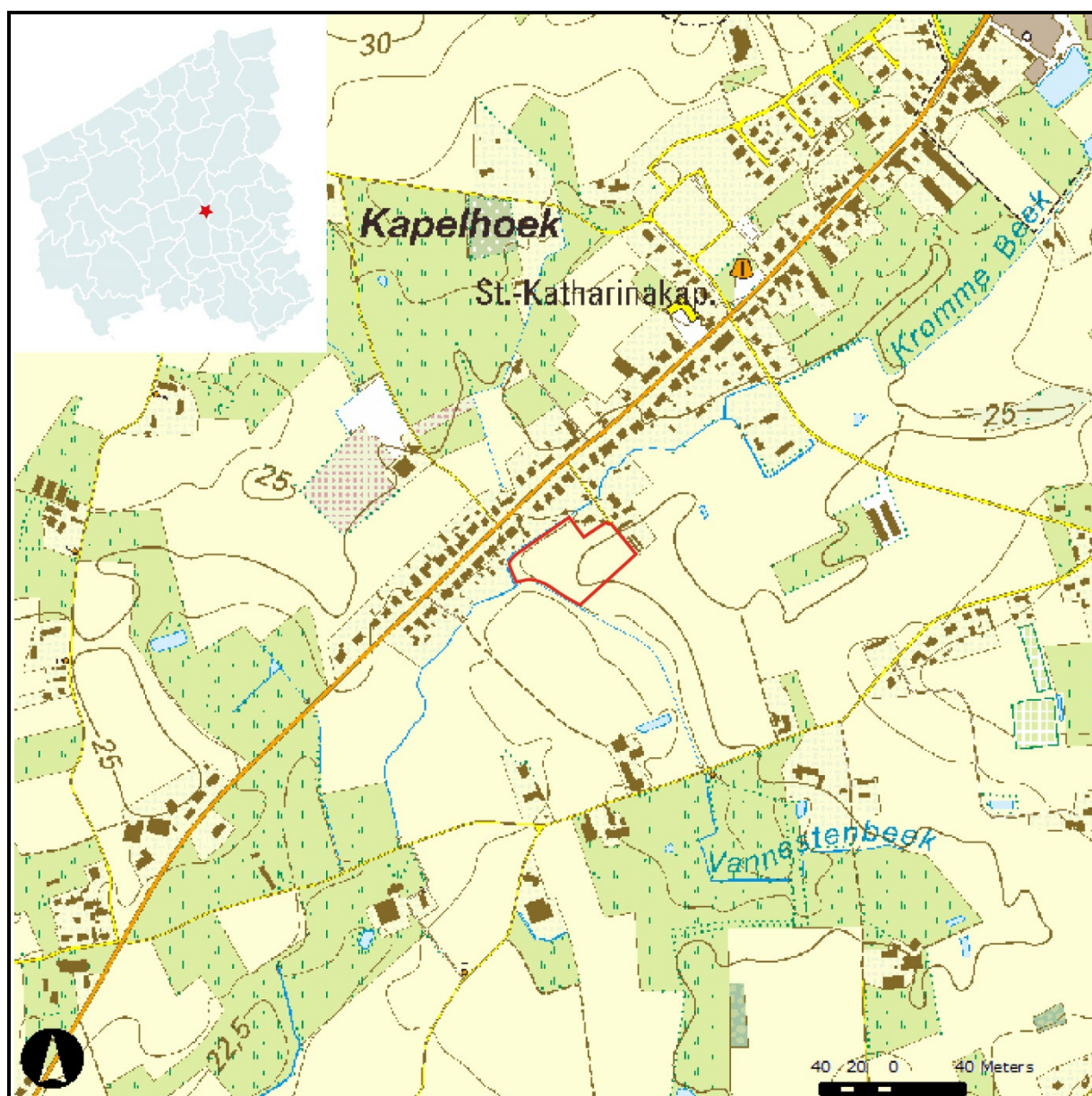
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

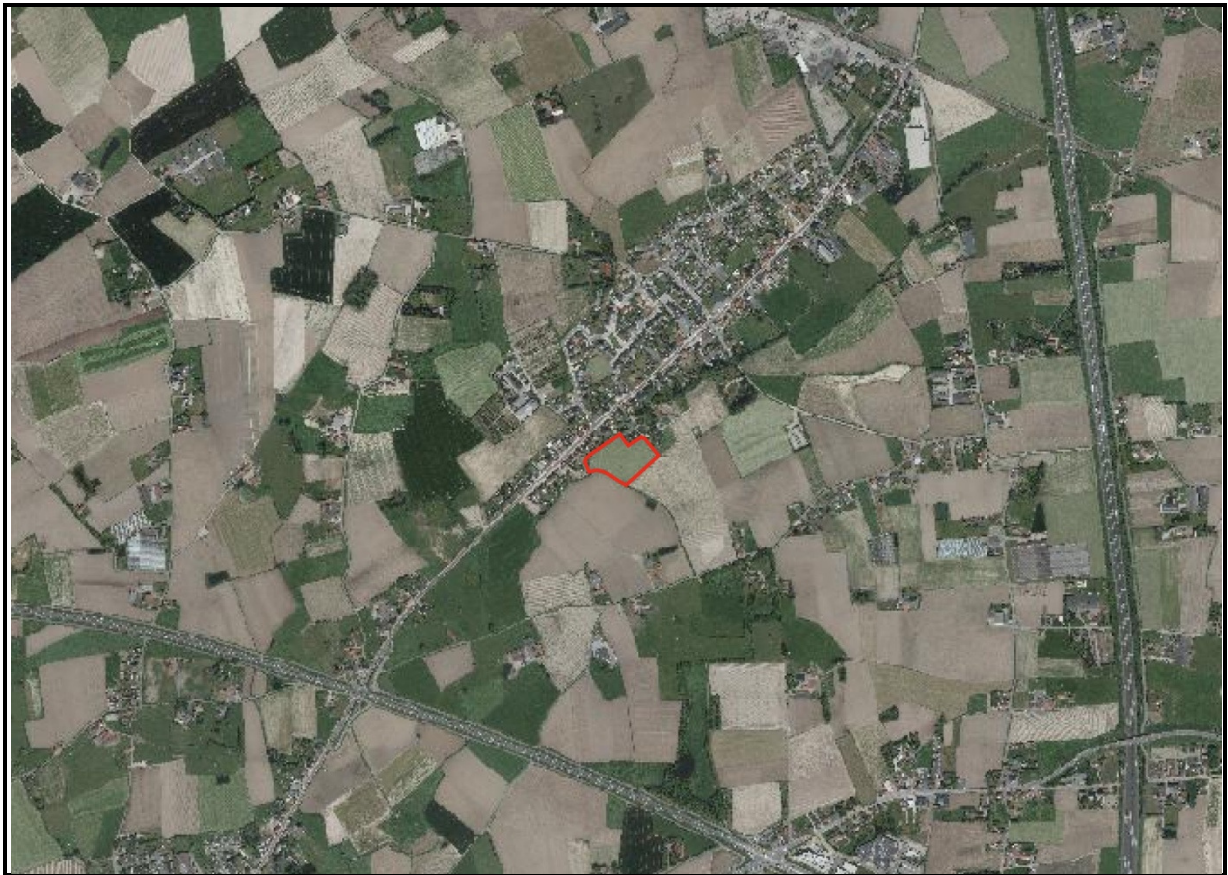
De stad Roeselare bevindt zich vrij centraal in de provincie West-Vlaanderen. Tot het grondgebied van de stad behoren naast het centrum ook nog de deelgemeenten Beveren, Oekene en Rumbeke. In het oosten grenst Roeselare aan Ardooie en Izegem, in het westen aan Hooglede, Staden, Zonnebeke en Moorslede, in het noorden aan Lichtervelde en in het zuiden aan Ledegem. Roeselare heeft een glooiend reliëf. Van west naar oost kent het grondgebied een algemeen dalend verloop van +30m TAW naar +15m TAW, en tegelijkertijd hellen het noordelijk en zuidelijk deel af naar het centraal gelegen kanaal Roeselare-Leie.² Het hoogste punt van de stad situeert zich rond de Zilverberg (+35m TAW) in het zuidwesten van de stad. Roeselare bevindt zich in het stroomgebied van de Mandel, een deelbekken van de Leie.

Het onderzoeksgebied situeert zich in het noorden van Roeselare, net ten zuiden van Hoog-Beveren, een gehucht gelegen ten noordoosten van de deelgemeente Beveren. Het valt samen met het perceel 208E, Roeselare afdeling 5 sectie B. Dit perceel is circa 1,3ha groot en is gelegen langs de Heirweg, ter hoogte van huisnummer 118. In het noordwesten wordt het plangebied begrenst door de Krommebeek en in het zuidwesten door de Vannestenbeek. Deze beken vloeien samen in het westen. Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek was het terrein in gebruik als weiland. Het hoogste punt ligt in het oosten van het plangebied (+25,25m TAW). Het terrein helt licht af in de richting van beide beken, met als laagste punt de samenvloeiing van de beken in het westen (+23,52m TAW).

² <http://www.roeselare.be/media/documenten/ruimtelijkeplanning/4.GRS-Informatiefdeel-Deel2.pdf>

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied in de provincie West-Vlaanderen (rode ster) en aanduiding van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (rood) (© <http://www.giswest.be/>).

Figuur 3: Aanduiding van het onderzoeksgebied op een luchtfoto (rode kader) (© <http://www.giswest.be/>).

Figuur 4: Zicht op het onderzoeksgebied vanuit het uiterste westen van het terrein.

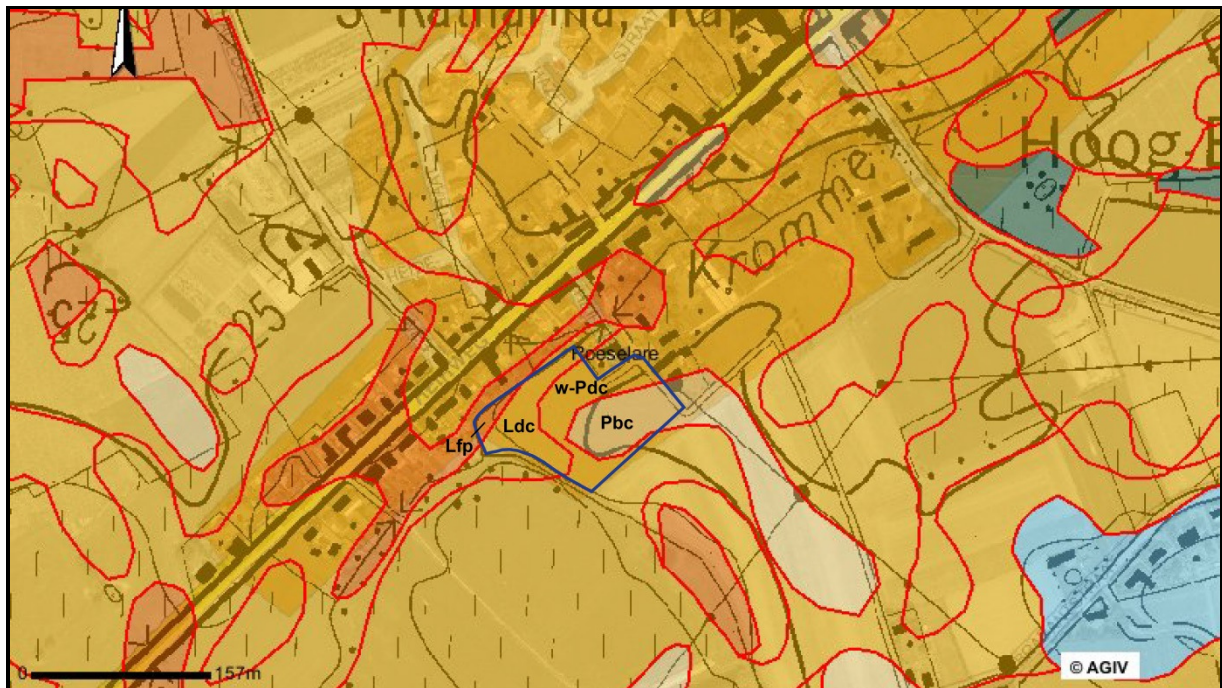
3.2. Geologische en bodemkundige situering

Het meest dominante geologische structuurkenmerk van Roeselare is de quasi horizontale gelaagdheid van de tertiaire klei- en zandlagen (van 60 tot 2 miljoen jaar geleden). Daarboven is continu een matig dikke quartaire deklaag aanwezig die een stevige dikte-ontwikkeling vertoont in de Mandeldepressie.³ Bodemkundig situeert Roeselare zich in de zandleemstreek van Binnen-Vlaanderen. Het gebied ligt in de depressie langs de westzijde van het plateau van Tielt. De quartaire afzettingen bestaan vooral uit lichte zandleemgronden. In het uiterste noorden en zuiden zijn er lokaal ook zandleem- en leemzandafzettingen aanwezig. In het zuiden treft men quartaire sollifluctieafzettingen aan. De beekdalbodems bestaan uit alluviale en colluviale afzettingen.

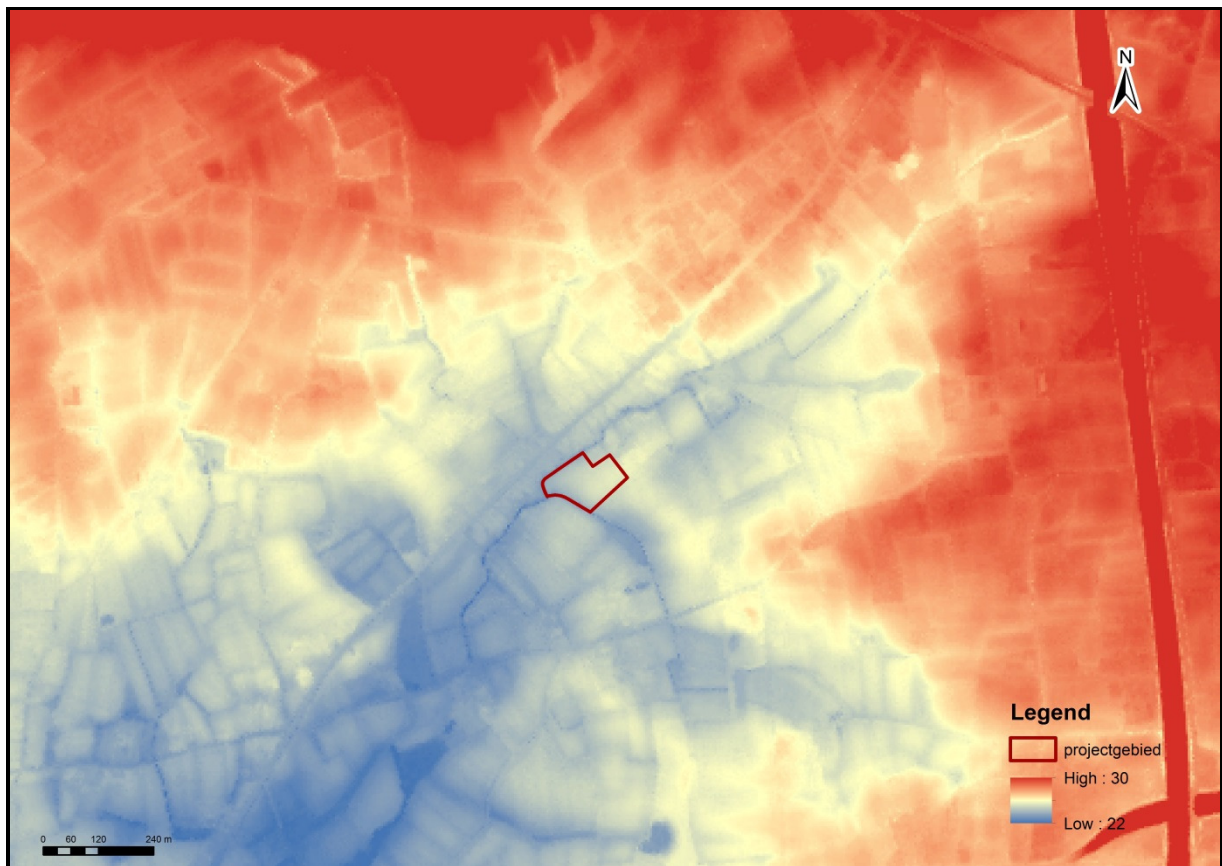
Op de bodemkaart wordt het onderzoeksgebied ingedeeld in vier bodemkarteringseenheden die het reliëf lijken te volgen.⁴ De laagst gelegen zone wordt gekenmerkt door een Lfp-bodem, een zeer natte zandleembodem zonder profiel. Dit zijn alluviale en colluviale bodems. Het betreft een vrij smalle strook langsheen de Krommebeek, aan de noordwestelijke rand van het perceel. Ten oosten hiervan verandert de bodem naar het type Ldc, een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont. Nog meer naar het oosten komt een w-Pdc-bodem voor, wat staat voor een matig natte lichte zandleembodem met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont en klei/zand op geringe of matige diepte. Het hoogste deel van het terrein wordt aangeduid met de code Pbc, een droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont. Zowel op de bodemkaart als op het fjnschalige DHM Vlaanderen is duidelijk te zien dat het om een droge en hoge opduiking gaat, vlak naast de samenvloeiing van twee beken.

³ <http://www.roeselare.be/media/documenten/ruimtelijkeplanning/4.GRS-Informatiefdeel-Deel2.pdf>

⁴ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische bodemkaart (blauwe kader) (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

Figuur 6: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (DHM) (rode kader) (© DE BRANDT et al. 2013).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Historische informatie⁵

De geschreven geschiedenis begon wanneer Roeselare in 822 voor het eerst vermeld werd als “Roslar” in een oorkonde waarin Lodewijk de Vrome het gebied schonk aan de Sint-Pietersabdij van St-Amand-les-Eaux in Noord-Frankrijk. In 957 gaf Boudewijn III de Jongere toelating om de stad te versterken tegen de invallen van de Noormannen. Vermoedelijk gaat het om ’s Gravenwal, een versterkte woning die gebouwd werd op een omwalde motte nabij de Sint-Michielskerk. Hetzelfde charter verschaftte ook het privilege tot het houden van een wekelijkse markt. Intussen ontwikkelden de landelijke kernen zich tot dorpsgemeenschappen. Zo werd Beveren voor het eerst vermeld in 1011 als Bebrona, en uit 1116 dateren de oudste vermeldingen van Rumbeke en Oekene (Hocana). Deze dorpjes lagen verspreid rondom Roeselare, dat circa 1250 het stadsrecht kreeg van Margaretha van Constantinopel. De stad kreeg een hal met belfort op het marktplein, een eigen zegel en eigen stadsfinanciën.

In de 14de en 15de eeuw fungeerde Roeselare als centrum van de weefnijverheid, maar stilaan was er een geleidelijke recessie wegens de prijzenslag met de omringende concurrerende steden. In 1488 werd een groot deel van de stad verwoest door de huurlingen van Maximiliaan van Oostenrijk, waarbij onder andere de stadshal, het belfort en de Sint-Michielskerk vernield werden. Rond 1500 werden de verwoeste gebouwen heropgebouwd. De 16de eeuw was een onrustige periode door het strenge Spaanse bewind en het verzet daartegen, met brandstichtingen, vernielingen, belastingheffingen, invallende roversbendes, en in de tweede helft van de 16de eeuw in toenemende mate ook religieuze conflicten. Door het uitbreken van de 80-jarige Oorlog in 1568 verlieten heel wat ambachtslieden de streek om zich te vestigen in de Noordelijke Nederlanden, Duitsland en Engeland. De lakennijverheid in de stad verdween bijna geheel. In het begin van de 17de eeuw was er een periode van relatieve rust onder Albrecht en Isabella. De linnennijverheid werd opgestart, maar door de Frans-Spaanse oorlogen bleef een echte economische heropleving uit. De eerste decennia van de 18de eeuw zorgden voor een heropbloei en de linnenproductie schoot de hoogte in. In het begin van de 19de eeuw volgde een geleidelijke recessie in de linnenweverij omdat deze huisnijverheid niet opgewassen was tegen de concurrentie van het mechanisch gesponnen garen uit Engeland. Deze mechanisatie leidde in de

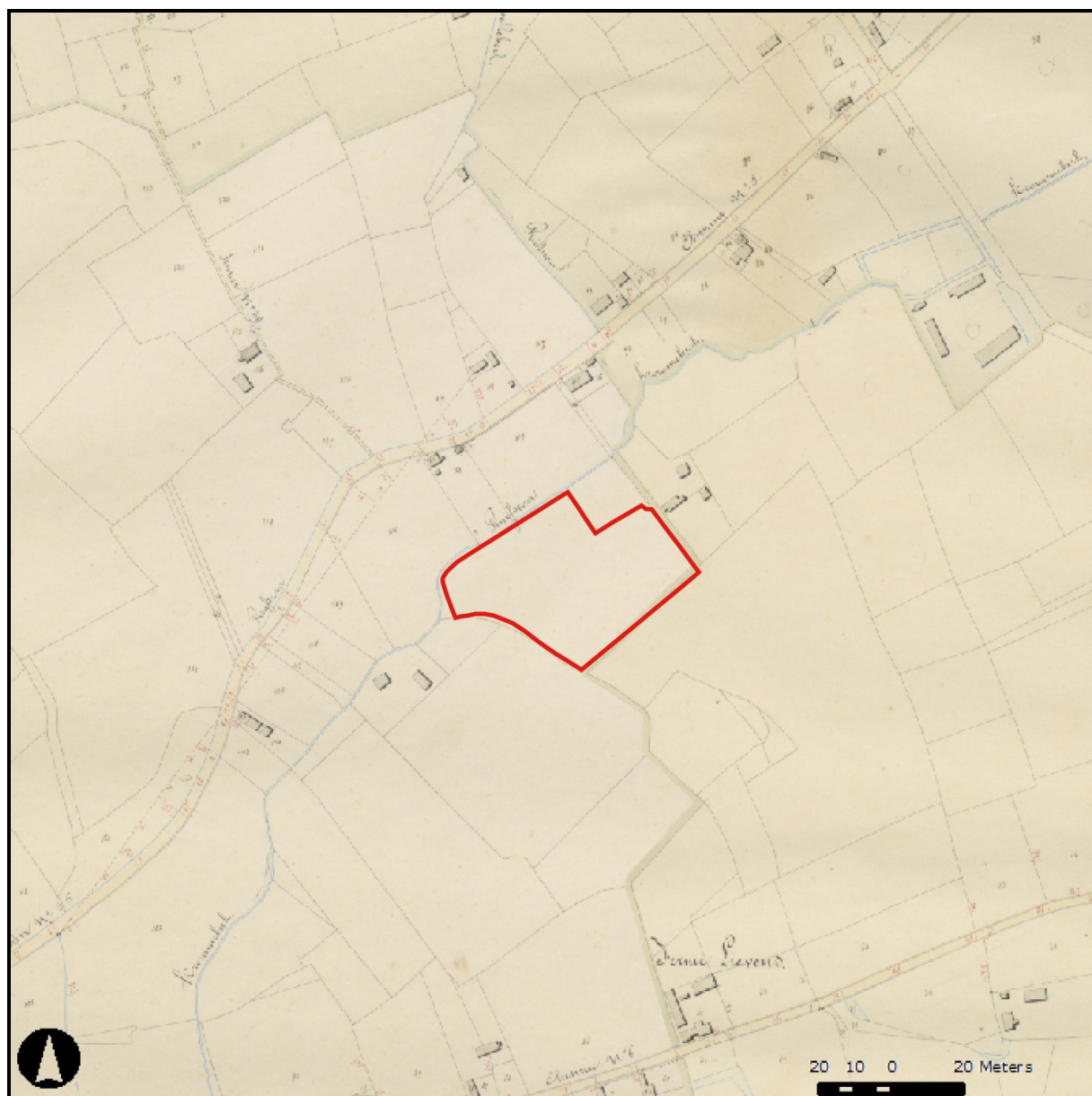
⁵ Gebaseerd op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20731>;
<http://www.roeselare.be/BestuurenInfo/geschiedenis/geschiedenis.asp>.

tweede helft van de eeuw tot de bouw van fabrieken aan waterspaarbekkens, wat dan weer zorgde voor een grote bevolkingsaangroei en een sterke uitbreiding van de stad. Tijdens WOI bevond Roeselare zich in het Duitse “Etappengebiet” met aan de westelijke stadsgrens de “Flandernstellung”. Ondanks de nabijheid van het front kende de stad slechts beperkte verwoestingen tot juli 1917, toen het Brits offensief zorgde voor een toename van het aantal luchtbombardementen met als gevolg de verwoesting van het arsenaal. Tijdens WOII ondervond de stad weinig schade. In 1965 kwam er een fusie tussen de gemeenten Roeselare en Beveren, en in 1977 werden daar ook nog de gemeenten Oekene en Rumbeke aan toegevoegd.

Over het onderzoeksgebied zelf is op historisch vlak niet veel geweten. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein omstreeks 1770 in gebruik was als akkerland. Het terrein lijkt toen bestaan te hebben uit twee percelen. Ook op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) en de Poppkaart (1842-1879) zijn ter hoogte van het plangebied geen gebouwen weergegeven. Er zijn ook geen perceelsgrenzen meer zichtbaar.

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart (rode cirkel) (© X 2009).

Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (rode kader) (© <http://www.giswest.be/>).

4.2. Archeologische informatie

De Centraal Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt op het grondgebied Roeselare verschillende locaties waar losse vondsten aangetroffen zijn. Veelal gaat het om losse fragmenten aardewerk of lithisch materiaal, uit verschillende periodes. Het meeste is geweten over het de deelgemeentes Rumbeke en Oekene, waar enkele opgravingen plaatsvonden.⁶ Op de site Rumbeke Regenbeek 1 en 2 werden sporen uit de bronstijd aangesneden (een grafheuvel en enkele kuilen), uit de Karolingische periode (o.a. een huisplattegrond van een woonstalhuis, enkele spiekers en waterputten) en uit de volle middeleeuwen (o.a. een woonhuis met potstal). Daarnaast werden ook enkele vondstenconcentraties aangetroffen met lithisch materiaal uit het midden-mesolithicum en laat-neolithicum. Aan de Zilverberg in Rumbeke kwamen de paalsporen van een houtbouwconstructie aan het licht die aan de hand van ¹⁴C-onderzoek gedateerd kon worden tussen 2290 en 2130 v. C., de overgang van het neolithicum naar de bronstijd. Ook enkele scherven en lithische voorwerpen dateren uit het neolithicum. Het merendeel van de silexvondsten verwijst echter eerder naar het mesolithicum. In Oekene werden aan het Heilig-Hartziekenhuis enkele brandrestengraven uit de Romeinse periode aangetroffen, een aantal kolenbranderskuilen, en enkele middeleeuwse gracht- en greppelstructuren. Eveneens in Oekene kwamen bij de kleigroeve Dumoulin-Bricks twee afslagen en een benen artefact uit het paleolithicum aan het licht, alsook resten van pleistocene fauna.

Uit de onmiddellijke omgeving zijn slechts weinig archeologische gegevens gekend. Bij het kruispunt van de Lichterveldestraat, de nieuwe ring R32 en de Wagenbrugstraat werden bij wegenwerken een Karolingische waterput en enkele afvalkuilen uit de 12de – 13de eeuw aangetroffen. Aan de Onledebeek werden bij de aanleg van een bufferbekken scherven gevonden van een Romeinse kruikamfoor. Verder worden door de CAI in de omgeving enkel een aantal sites met walgracht vermeld.⁷

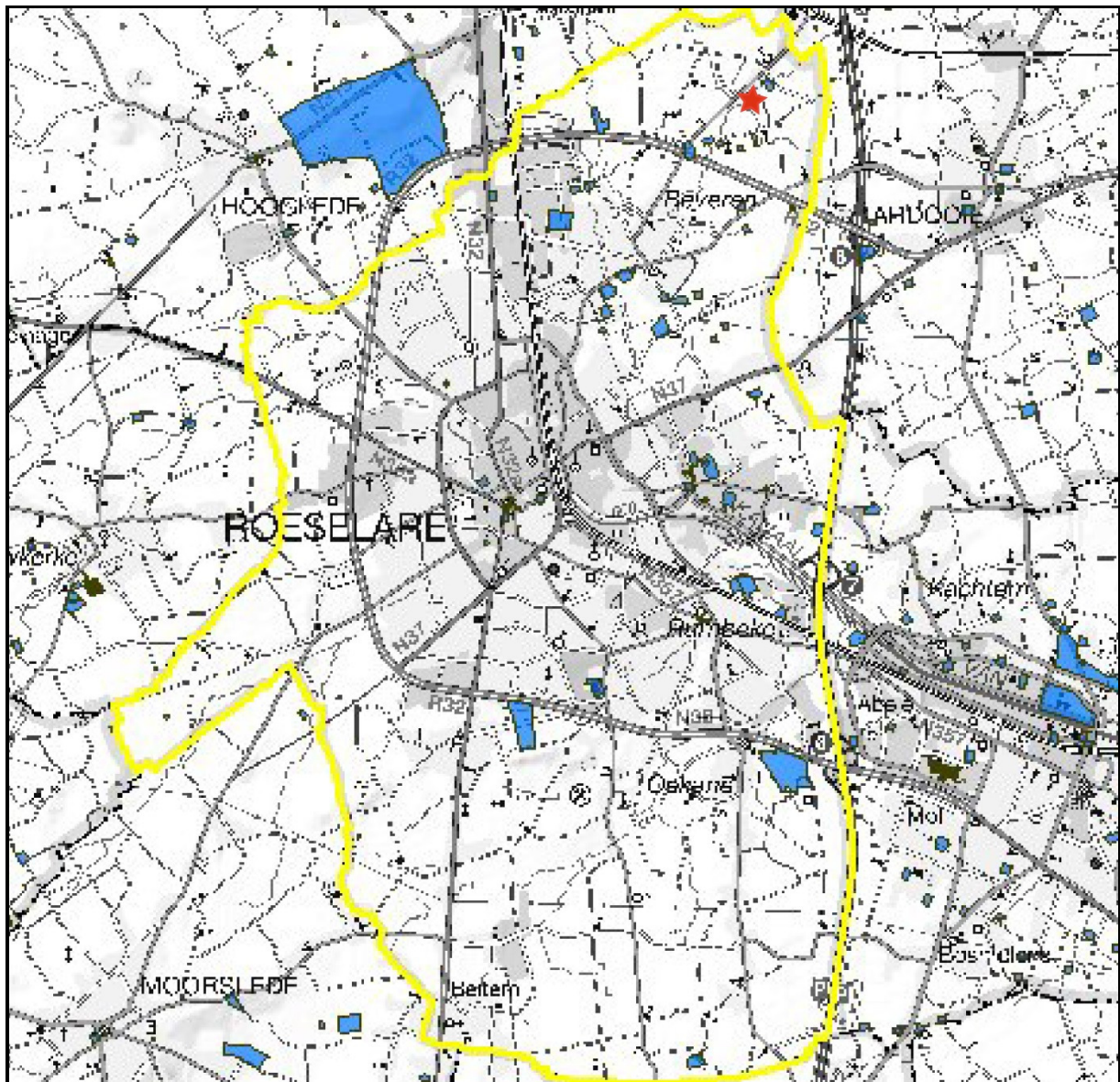
Het plangebied is gelegen op de zuidgerichte flank van een droge en hoge opduiking, aan de samenvloeiing van twee beken. Het wordt dan ook beschouwd als een landschappelijk en bodemkundig gunstige locatie voor menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden. Daarom werd in het voorjaar van 2013 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd om eventueel aanwezige sites uit deze periode op te sporen.⁸ Ondanks het dichte boorgrid waren er echter maar een gering aantal positieve boorpunten met een

⁶ <http://cai.erfgoed.net/>

⁷ <http://cai.erfgoed.net/>

⁸ DE BRANDT et al 2013.

bijzonder laag aantal mogelijke artefacten. Het gros van de artefacten was bovendien niet met zekerheid als antropogeen te bestempelen. Verder gericht steentijdonderzoek werd aldus niet nodig geacht en een proefsleuvenonderzoek moet duidelijk maken of er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen uit recentere periodes.

Figuur 9: Grondgebied van Roeselare met situering van het onderzoeksgebied (rode ster) en de gekende archeologische vindplaatsen (blauw) (©<http://cai.erfgoed.net/>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem was een archeologische evaluatie van het terrein. De te beantwoorden onderzoeksvragen waren:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk niveau bevinden de sporen zich?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, welke aspecten verdienen daarbij bijzondere aandacht?

5.1.2. Randvoorwaarden

In de bijzondere voorwaarden werd vastgelegd dat de prospectie diende te gebeuren door middel van parallelle proefsleuven, ononderbroken over het volledige terrein, met een tussenafstand die niet meer dan 15m bedraagt van middenpunt tot middenpunt. In totaal moest 10% van het oppervlak opengelegd worden door middel van proefsleuven, en 2,5% door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven.

Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, moest het werkputprofiel opgeschoond worden om de relatie tussen het spoor het de bodemhorizonten te registreren. Een aantal sporen mocht gecoupeerd worden om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Indien nodig kon het couperen aangevuld worden met boringen met guts om een inschatting te maken van de gemiddelde diepte van de sporen. Steentijdvondsten dienden driedimensionaal te worden ingemeten en dienden voorgelegd te worden aan een deskundige. Per sleuf en minimaal om de 50m moest ook een diepere profielput worden aangelegd, waarbij telkens de absolute hoogte van het vlak en van het maaiveld op kaart moest worden gebracht.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Tijdens de startvergadering op 24 mei 2013 werd aangehaald dat bij het graven van de sleuven rekening moest gehouden worden met de verkeerscirculatie op het terrein. De uitgegraven grond zou misschien onmiddellijk worden afgevoerd, en bovendien zou tijdens het archeologisch onderzoek ook al aangevat worden met de versteviging van de wanden van de Vannestenbeek. Er werd bepaald dat de sleuven in het westen van het plangebied aangelegd zouden worden haaks op de Krommebeek, terwijl de sleuven in het oostelijke deel parallel met deze beek zouden komen te liggen. Bovendien diende langsheen de oostelijke en zuidelijke perceelsgrens een strook vrijgelaten te worden voor het doorgaand verkeer en het plaatsen van de werfketen.

5.2.2. Veldwerk

In totaal werden dertien sleuven aangelegd.⁹ Zoals vastgelegd tijdens de startvergadering werden de sleuven in het westelijke deel van het terrein afgegraven haaks op de Krommebeek, dus met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Het betreft sleuven 1 tot en met 8. Langsheen de Vannestenbeek werd een strook opengelaten voor de gelijktijdige verstevigingswerken aan de beek. Ter hoogte van het oostelijke deel van het onderzoeksgebied, waar de rand van het plangebied een hoek maakte rond een woning met omhaagde tuin, werden de sleuven aangelegd parallel met de Krommebeek. Het gaat om de zuidwest-noordoost georiënteerde sleuven 9 t.e.m. 13. In het verlengde van de toegangsweg en langsheen de zuidelijke perceelsgrens werd een strook vrijgelaten voor de werfketen en voor de verkeerscirculatie.

De afstand tussen de sleuven bedroeg in het westelijke deel steeds ongeveer 13m, in het oostelijke deel ongeveer 12m. Ter hoogte van sleuven 4, 5, 8 en 9 werd telkens een kijkvenster aangelegd om de waarde van enkele sporen beter te kunnen inschatten. De totale oppervlakte van het terrein was 1,3ha. Van de 13000m² die diende onderzocht te worden werd 1363m² opengelegd door middel van sleuven. Daarmee werd de beoogde 10% ruimschoots gehaald. Nog eens 201m² werd onderzocht door middel van kijkvensters. Dat is iets minder dan de 2,5% die bepaald werd in de bijzondere voorwaarden, maar aangezien de onderzoeksvragen reeds voldoende beantwoord konden worden, werd ervoor gekozen geen verdere kijkvensters meer aan te leggen.

⁹ Zie bijlage 1: Situeringsplan.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun aard en opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden in de sleuven ook een of meerdere wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de omtrek van de opgravingsvlakken en de afgelijnde sporen, en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW).

De bodem was sterk uitgelopen en werd overal gekenmerkt door een zeer intensieve bioturbatie, zowel van mollen als van regenwormen. Daarom was het nodig om op sommige plaatsen de sleuven iets dieper aan te leggen, om de leesbaarheid van de bodem te vergroten. Sommige verkleuringen in de bodem leken bij het afgraven eerder natuurlijk van aard (windvallen e.d.), maar door de moeilijke leesbaarheid van de bodem werd er zekerheidshalve voor geopteerd om deze toch te registreren als mogelijk antropogene sporen om dan later door middel van coupes en kijkvensters uitsluitel te kunnen geven.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code ROHE12 (ROeselare – HEirweg 2013) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen en de profielen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

Figuur 10: Zicht op westelijke deel van het terrein vanuit het zuiden.

Figuur 11: Zicht op oostelijke deel van het terrein vanuit het zuiden.

Figuur 12: Strook langs de zuidelijke perceelsgrens die niet onderzocht werd om verkeerscirculatie mogelijk te maken.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

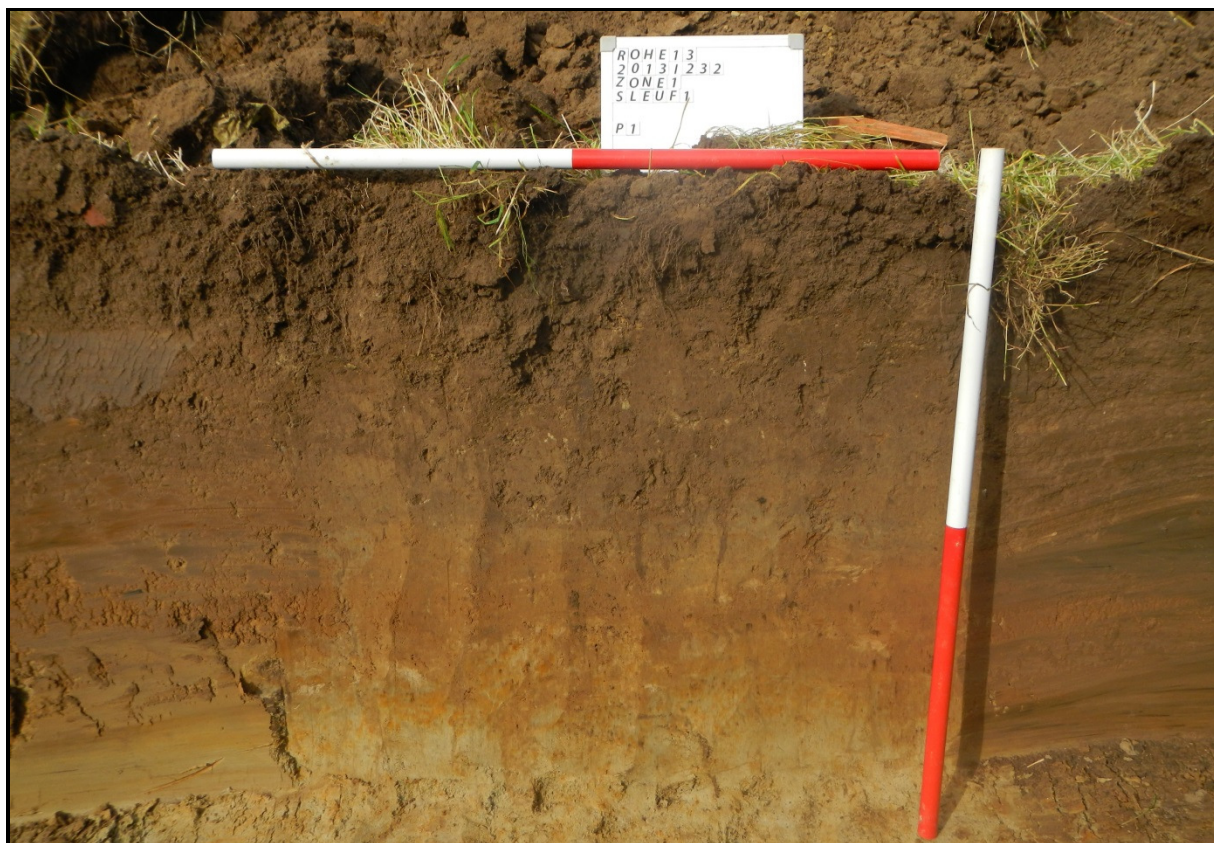
6.1. Stratigrafie

Om een beeld te krijgen op de stratigrafie van de site werden verspreid over het plangebied achttien wandprofielen geregistreerd.¹⁰ Het resultaat stemde overeen met wat de bodemkaart aangeeft en wat reeds beschreven werd tijdens het booronderzoek.¹¹ De zandlemige bruine bodem was sterk uitgeloozd en werd overal gekenmerkt door een intensieve bioturbatie, zowel van mollen als van regenwormen.

De dikte van de grijsbruine ploeglaag varieerde tussen 35cm en 55cm. De ploeglaag was het dikst in de strook langs de Krommebeek. Vermoedelijk is vanaf de bovenhelling lichte erosie opgetreden, maar door de zachte helling van het terrein zijn de colluviale afzettingen vrij beperkt gebleven. Ze lijken enkel voor te komen in de onmiddellijke nabijheid van de beek (zie bijvoorbeeld profiel 1 in sleuf 1, profiel 7 in sleuf 5 en profiel 13 in sleuf 8). Het is ook mogelijk dat de bodems op deze plaats een alluviale invloed gekend hebben. Onder de Ap bevond zich steeds een bruine B-horizont, vaak met roestvlekken en ontkleurde vlekken, te wijten aan oxido-reductie van ijzer (Bg), of met kleiaccumulatie door migratie uit bovenliggende horizonten (Bt). Veelal was daar onder nog een overgangshorizont aanwezig, ook met oxido-reductievlekken (BCg), gevolgd door het moederbodemmateriaal (C).

¹⁰ Zie bijlage 4: wandprofielen.

¹¹ DE BRANDT et al. 2013.

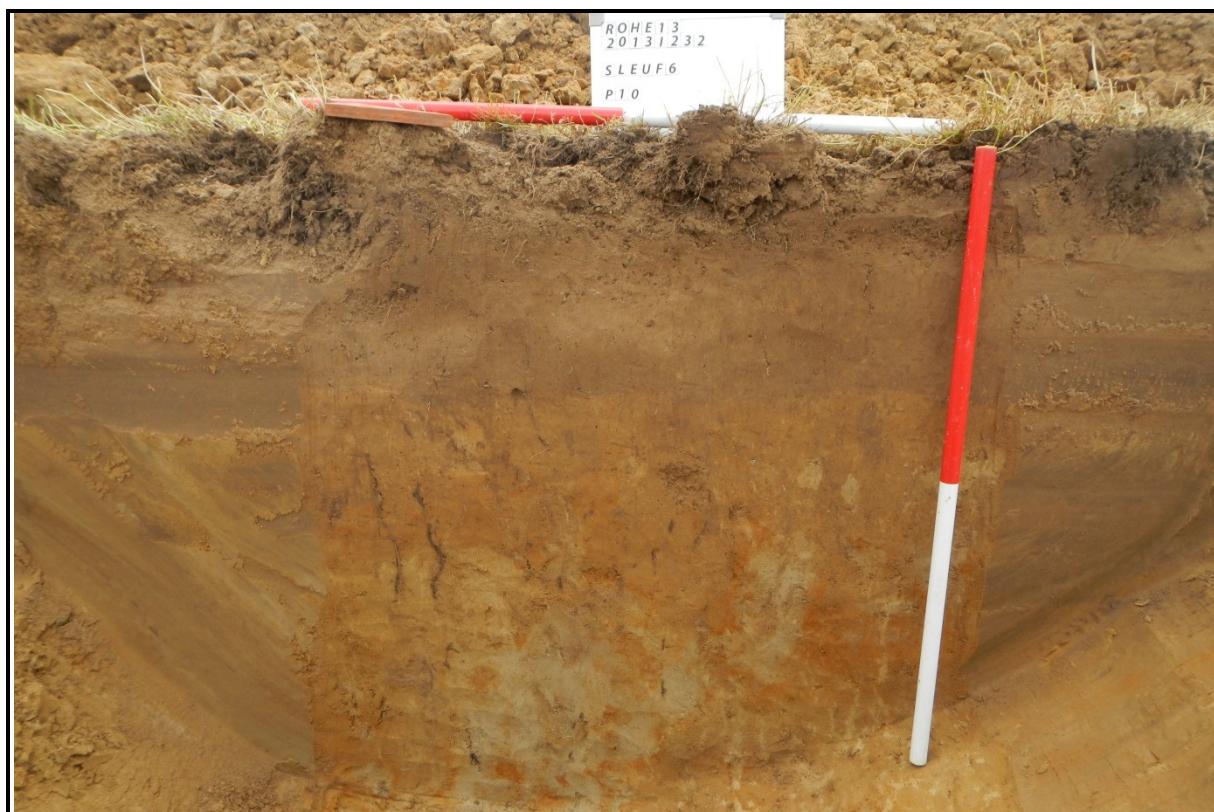
Figuur 13: Profiel 1 (sleuf 1).

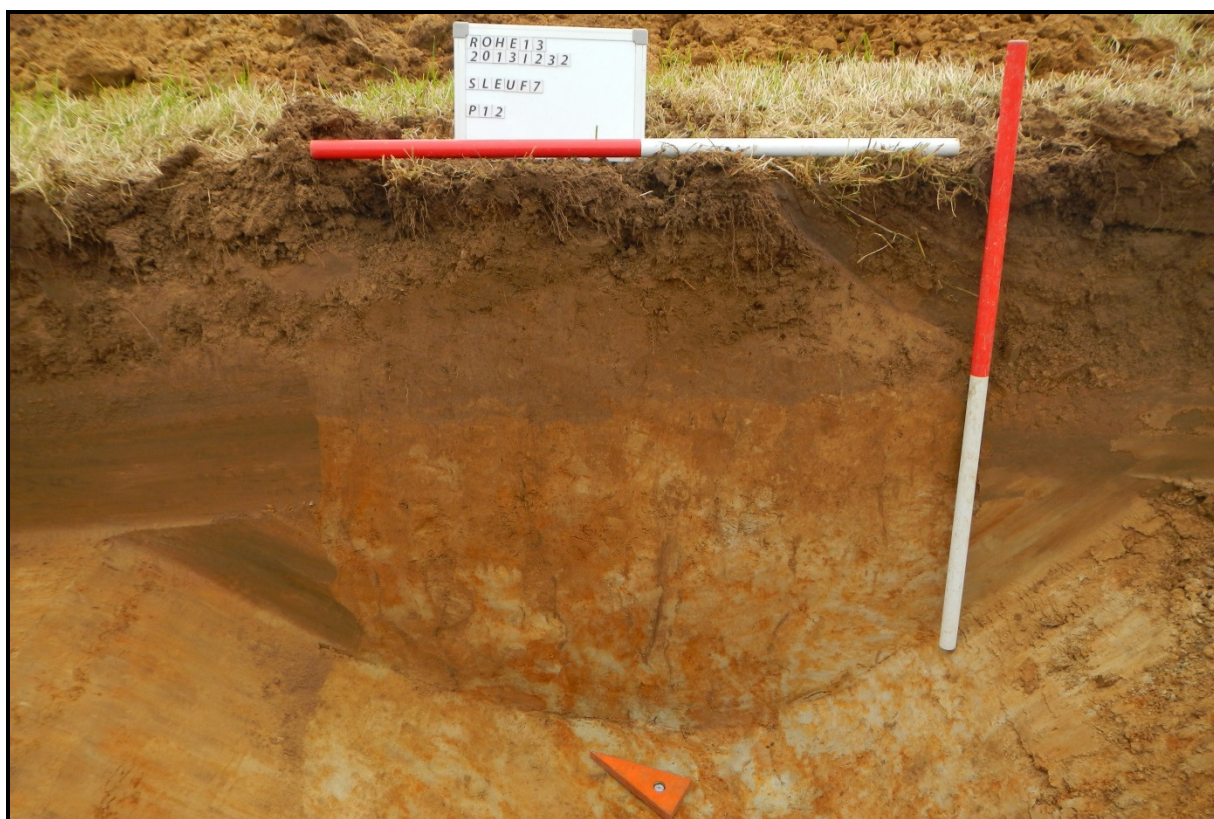
Figuur 14: Profiel 7 (sleuf 5).

Figuur 15: Profiel 5 (sleuf 3).

Figuur 16: Profiel 10 (sleuf 6).

Figuur 17: Profiel 12 (sleuf 7).

Figuur 18: Profiel 16 (sleuf 11).

Figuur 19: Sleuvenplan met situering van de wandprofielen.

6.2. Resultaten

6.2.1. *Antropogene sporen*

6.2.1.1. Grachtstructuren

Over het hele perceel werd slechts één grachtstructuur aangesneden, in het uiterste oosten van het terrein. De noordwest-zuidoost georiënteerde greppel was te volgen van sleuf 9 t.e.m. sleuf 13, en omvatte S45, S46, S47, S49 en S50. De breedte varieerde tussen 50 en 75cm. Ter hoogte van sleuf 12 bereikte het spoor een diepte van 70cm onder het maaiveld, 15cm onder de B-horizont. De structuur werd gekenmerkt door een platte bodem en licht schuin oplopende wanden. Onderaan de vulling was een donkere grijsbruine laag zichtbaar met een dikte van 7cm. Daarboven had de vulling dezelfde bruine kleur als de B-horizont.

6.2.1.2. Kuilen

Tijdens het onderzoek kwamen slechts enkele kuilen aan het licht. Het betreft S1 en S2 in sleuf 4, S5, S6 en S7 in sleuf 5 en S42 in sleuf 9:

- Het scherp afgelijnde S2 had een afgeronde rechthoekige vorm en een lichte grijsbruine vulling met weinige spikkels en brokjes baksteen, kalkmortel en houtskool. Deze kuil werd oversneden door het ovaalvormige S1, dat een losse donker grijsbruine puinige vulling had. Dit spoor bevatte zeer veel brokken baksteen en kalkmortel.
- S5, S6 en S7 vertonen sterke overeenkomsten met de kuilen in sleuf 4. S5 had een zelfde vorm en vulling als S2. Deze kuil werd oversneden door de kleinere kuilen S6 en S7, die een vergelijkbare puinige vulling hadden als S1.
- Kuil S42 in sleuf 9 was gevuld met dikke doorzichtige glasscherven, voornamelijk van flessen. Dit spoor zat nog grotendeels in de sleufwand, maar leek een afgerond rechthoekige vorm te hebben.

6.2.1.3. Paalsporen

Een zestal verkleuringen kunnen waarschijnlijk beschouwd worden als paalsporen. Het gaat om S8 in sleuf 5, S15 en S17 in sleuf 6, S20 in sleuf 7, S53 en S57 in KV1:

- S8 was ongeveer 25 op 40cm groot, 10cm diep en had een afgerond rechthoekige vorm. De houtskoolrijke vulling had een donkergrijze tot zwarte kleur. Het vaag afgelijnde spoor was sterk gebioturbeerd.
- S15 en S17 kenden een vierkante vorm en een matige aflijning. Hun doorsnede bedroeg respectievelijk 20cm en 15cm. S15 ging circa 7cm diep. De grijsbruine vulling bevatte weinige houtskoolspikkels.
- Het vaag afgelijnde S20 had een vierkante vorm met een doorsnede van 25cm. De diepte bedroeg 7cm. De vulling had een grijsbruine kleur en vertoonde veel sporen van bioturbatie.
- S53 was zeer vaag afgelijnd en had een ronde vorm. De doorsnede en diepte bedroegen circa 20cm. De gevlekte bruingrijze vulling was sterk gebioturbeerd.
- S57 bevond zich deels onder de sleufwand en werd gekenmerkt door een matige aflijning en donkere bruingrijze vulling.

Figuur 20: Greppel S46 (sleuf 11).

Figuur 21: Coupe op greppel S47 (sleuf 12).

Figuur 22: Kuilen S1 en S2 (sleuf 4).

Figuur 23: Kuil S42 (sleuf 9).

Figuur 24: Paalspoor S8 (sleuf 5).

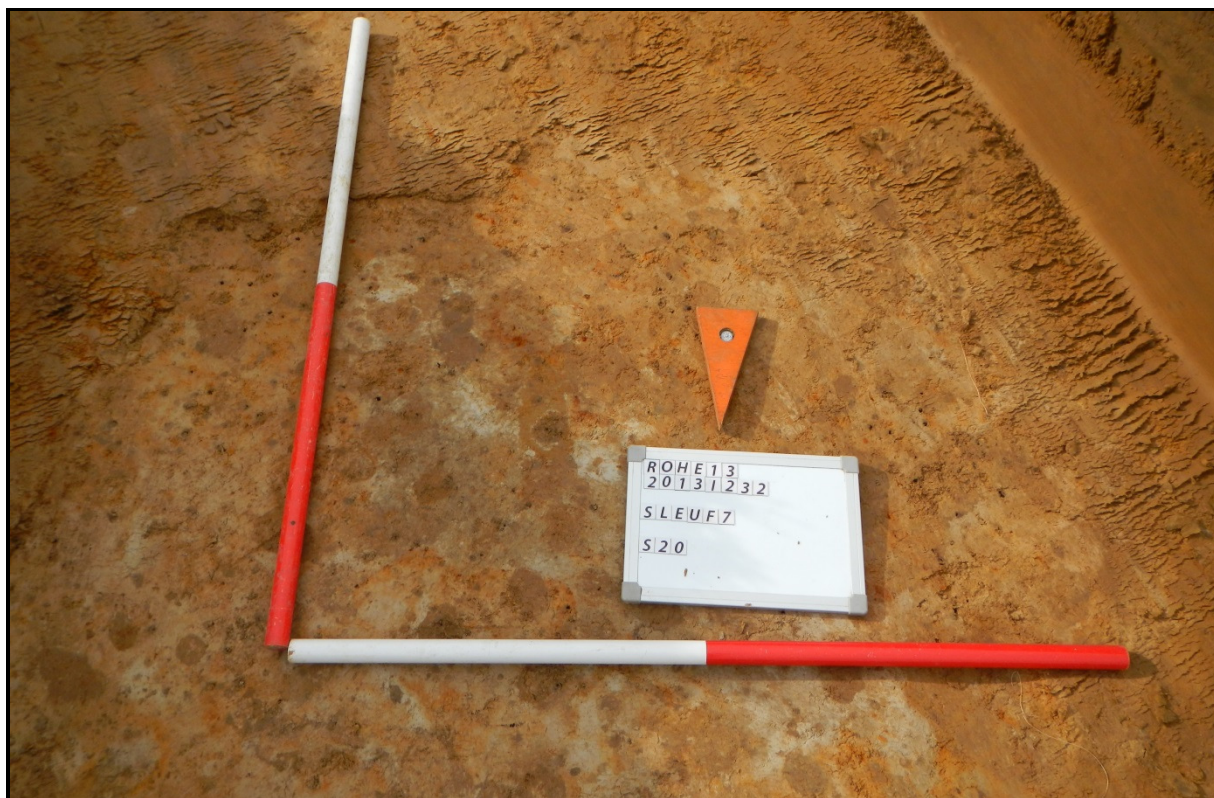
Figuur 25: Coupe op paalspoor S8 (sleuf 5).

Figuur 26: Paalspoor S15 (sleuf 6).

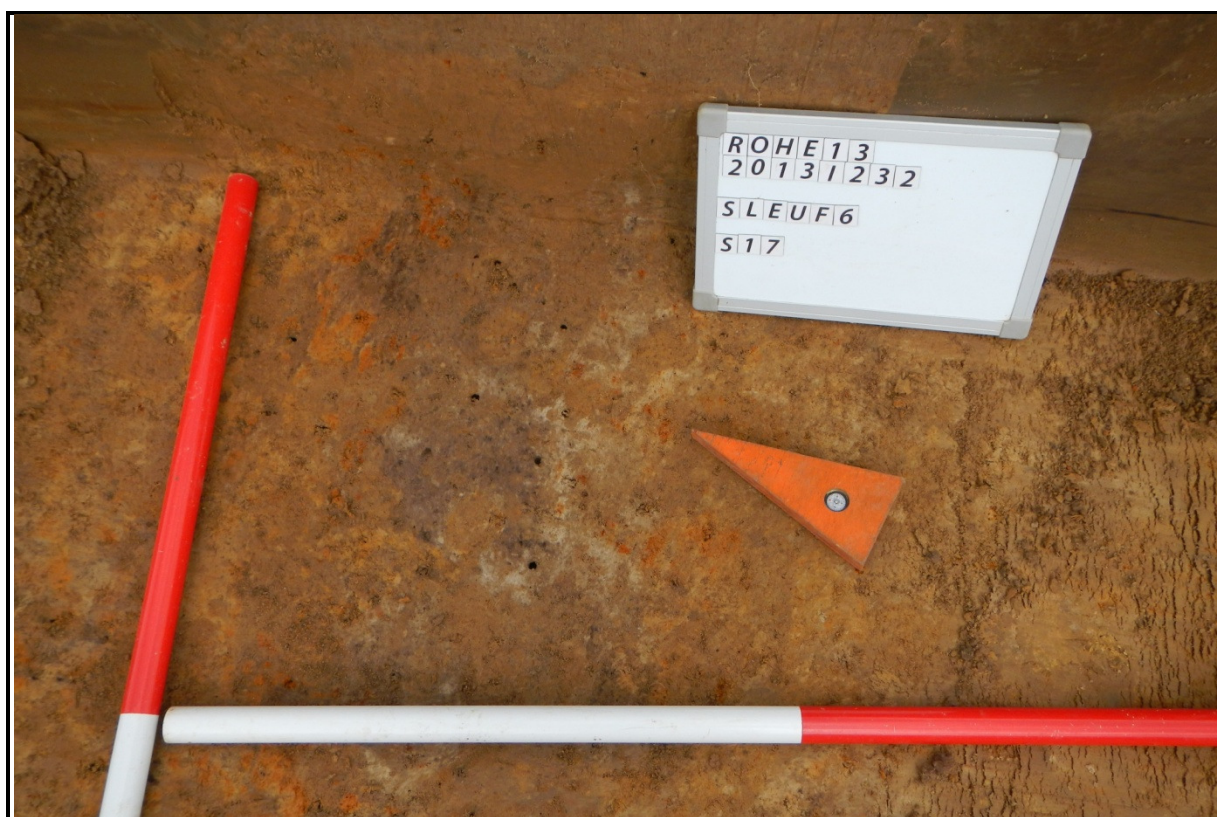
Figuur 27: Coupe op paalspoor S15 (sleuf 6).

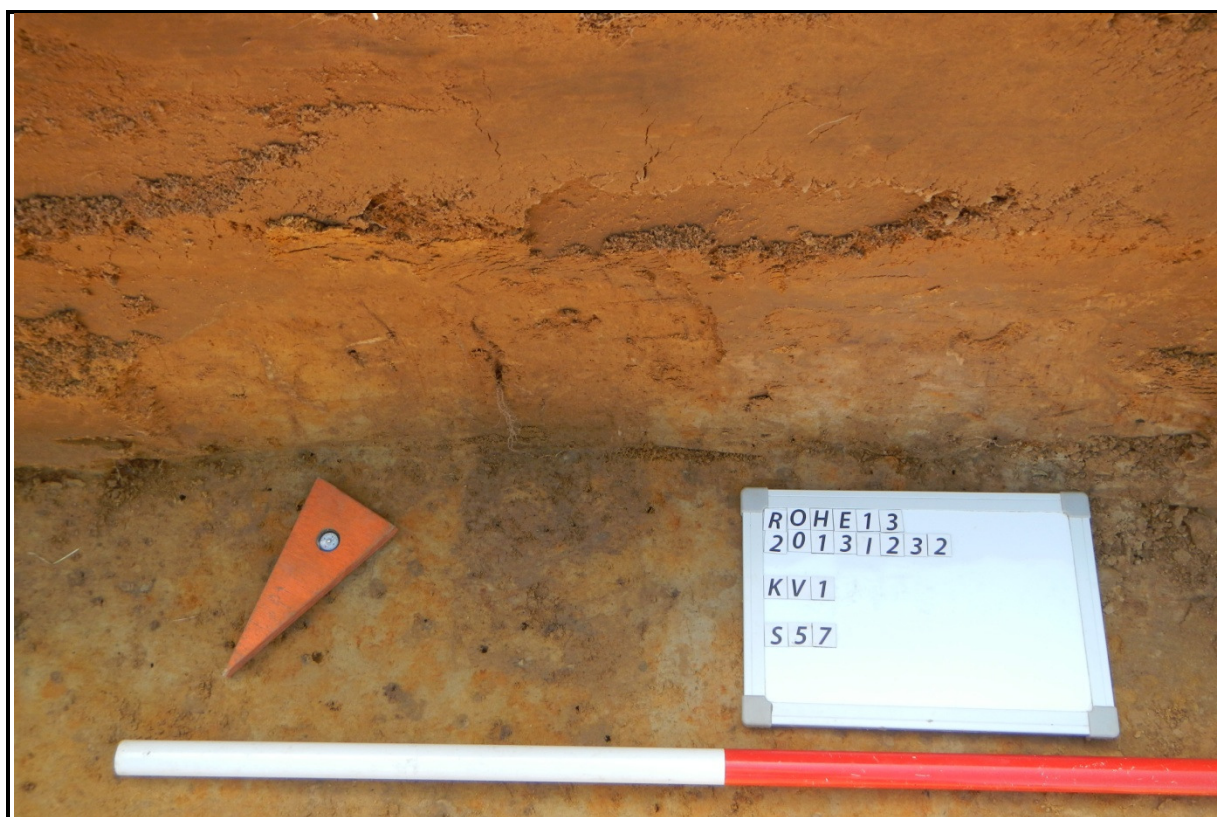
Figuur 28: Paalspoor S20 (sleuf 7).

Figuur 29: Coupe op paalspoor S20 (sleuf 7).

Figuur 30: Paalspoor S17 (sleuf 6).

Figuur 31: Paalspoor S57 (KV1).

6.2.2. Natuurlijke sporen

Een aantal bodemverkleuringen leken al van bij het afgraven natuurlijk van aard, maar door de moeilijke leesbaarheid van de bodem werd besloten om ze toch te registreren. Verder onderzoek door middel van coupes en kijkvensters bevestigde dat een groot deel van de sporen eerder door natuurlijke processen zijn ontstaan dan door de mens. Het gaat om grondverkleuringen door windvallen (boomontwortelingskuilen), bioturbatie en bodemvorming.

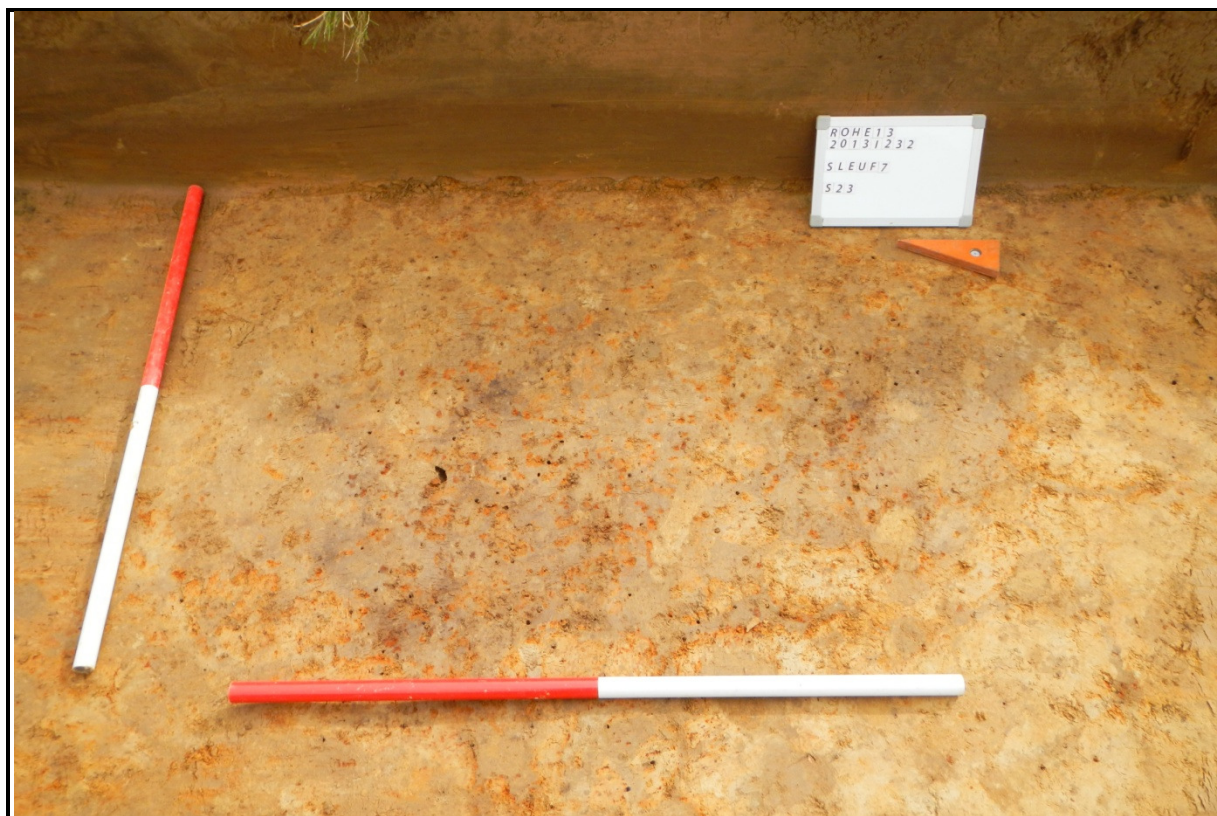
Figuur 32: Natuurlijk spoor S3 (sleuf 4).

Figuur 33: Natuurlijk spoor S13 (sleuf 5).

Figuur 34: Natuurlijk spoor S19 (sleuf 7).

Figuur 35: Natuurlijk spoor S23 (sleuf 7).

Figuur 36: Natuurlijk spoor S51 (KV1).

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

Tijdens het onderzoek werd slechts weinig vondstmateriaal gerecupereerd. Het betreft voornamelijk keramiek, alsook een vuursteen:

- Kuil S1 bevatte naast vele baksteen- en kalkmortelbrokken ook zes scherven industrieel wit aardewerk, met name twee randfragmenten en vier bodemfragmenten (inv. nr. 1). Deze kunnen aan elkaar gepast worden en behoren dus tot één recipiënt, een bord. Op de onderkant van de bodem is een blauwe stempel te zien met een floraal motief en de opschriften “.ON INREST” en “18 ANIS”.
- Uit paalspoor S8 konden bij het couperen vier zeer kleine fragmentjes handgevormd aardewerk gerecupereerd worden (inv. nr. 2). Deze zeer broze scherfjes hebben een donkergrijze tot roze kleur.
- Uit het natuurlijke S9 kwam een randscherf van een bord in rood geglaazuurd aardewerk (inv. nr. 3). Het zeer glanzende glazuur heeft een bruine kleur. Het fragment leek te komen uit een mollengang.
- S33, vermoedelijk een windval, leverde een wandfragment handgevormd aardewerk op (inv. nr. 4). De dunwandige scherf vertoonde aan het oppervlak een roze kleur en aan de onderzijde een donkergrijze kleur.
- In S33 werd naast het aardewerkfragmentje ook vuursteen aangetroffen (inv. nr. 5). Deze silex is zwaar verbrand en heeft daardoor een witte kleur. De steen heeft een ovale vorm met één plat uiteinde waar een duidelijke slagbult zichtbaar is.
- Ter hoogte van sleuf 9 kwam bij het afgraven een randscherf grijs aardewerk aan het licht (inv. nr. 6). Deze losse vondst is afkomstig van een dunwandige pot met schuin uitstaande rand. Het baksel heeft een donkergrijze kleur.
- Bij het aanleggen van sleuf 1 werd in een molgat een pijpensteeltje aangetroffen in witte pijpaaarde (inv. nr. 7). Het steeltje is vrij dik, met een diameter van 9mm.

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Heirweg te Roeselare (deelgemeente Beveren), op de zuidgerichte flank van een droge en hoge opduiking, aan de samenvloeiing van twee beken. Dit wordt algemeen beschouwd als een landschappelijk en bodemkundig gunstige locatie voor menselijke aanwezigheid. Een archeologisch booronderzoek had echter duidelijk gemaakt dat er waarschijnlijk geen noemenswaardige steentijdsites aanwezig zijn op het terrein. Een proefsleuvenonderzoek moest duidelijk maken of er vindplaatsen zijn uit recentere periodes.

De meeste sporen die tijdens het onderzoek aangesneden werden bleken natuurlijk van aard. Het gaat om grondverkleuringen door windvallen (boomontwortelingskuilen), bioturbatie en bodemvorming. Slechts een klein aantal sporen, die verspreid lagen over het perceel, zijn te linken aan menselijke activiteiten. In het noorden van sleuven 4 en 5 werd telkens een kuilstructuur aangesneden die deels gevuld was met baksteen- en kalkmortelbrokken. De zeer scherpe aflijning, en de vondst in één van deze kuilen van bordfragmenten in industrieel wit aardewerk, geven aan dat ze een vrij recente oorsprong hebben. Ook een kuil die in sleuf 9 aan het licht kwam is vermoedelijk vrij recent. De vulling van deze kuil bestond uit dikke doorzichtige glasscherven, voornamelijk van flessen. Naast deze puin- en afvalkuilen werden ook enkele vagere en dus vermoedelijk oudere sporen aangesneden, namelijk een greppel en zes paalsporen. De ondiepe greppel, met vlakke bodem en schuin oplopende wanden, situeerde zich in het oosten van het perceel, waar hij gevolgd kon worden over meerdere sleuven. De structuur leverde geen vondstmateriaal op en kon ook niet gelinkt worden aan oude kaarten. Een datering is dus niet mogelijk. Gezien het parallelle verloop met de huidige oostelijke perceelsgrens gaat het mogelijk om een oudere perceelsafbakening. Ook de paalsporen waren steeds ondiep bewaard. Omdat vondstmateriaal vrijwel geheel ontbrak zijn er weinig aanwijzingen voor de datering van deze sporen. Enkel uit paalspoor S18 werden vier zeer kleine fragmentjes handgevormd aardewerk gerecupereerd, maar een precieze datering is moeilijk. Het spoor is bovendien zeer sterk gebioturbeerd, waardoor het ook mogelijk is dat de kleine scherfjes uit een mollengang komen.

Enkele vondsten, met name een randscherf van een bord in rood geglaazuurd aardewerk, een wandfragment handgevormd aardewerk en een verbrande silex werden aangetroffen in een windval. Een randscherfje in grijs aardewerk en een pijpaaarden pijpensteeltje waren dan weer afkomstig uit de ploeglaag. Deze vondsten geven maar weinig informatie.

Het beperkte aantal sporen die teruggaan op menselijke activiteiten, en de schaarsheid aan vondsten, zelfs in de bouwvoor, wijzen erop dat het plangebied in het verleden niet erg intensief in gebruik is geweest. Waarschijnlijk deed het terrein voornamelijk dienst als akkerland en/of weiland.

Na het veldwerk kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- *Zijn er sporen aanwezig?*

Ja, verspreid over het terrein werden heel wat bodemverkleuringen aangetroffen.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

De meeste verkleuringen in de bodem waren natuurlijk van aard. Het betreft dan voornamelijk windvallen, sporen van bioturbatie en verkleuringen door bodemvorming. Er werden slechts enkele antropogene sporen aangesneden. Het betreft een greppel, zes kuilen en zes paalsporen.

- *Wat is de aard, datering en bewaringstoestand van de sporen?*

De met puin of glas gevulde kuilen waren scherp afgelijnd en hun datering is duidelijk vrij recent. Dat werd bevestigd door de vondst van industrieel wit aardewerk in de vulling van één van deze kuilen. De greppels en paalsporen waren veel vager afgelijnd. Uit één paalspoor werden enkele zeer kleine fragmentjes handgevormd aardewerk gerecupereerd, maar een datering is moeilijk. De andere sporen leverden geen vondstmateriaal op. De bewaringstoestand van deze vage sporen was niet goed. Door de sterke uitloging en zeer intense bioturbatie waren ze niet goed zichtbaar in het vlak. De coupes maakten ook duidelijk dat ze niet diep bewaard zijn.

- *Op welk niveau bevinden de sporen zich?*

De meeste sporen werden pas zichtbaar 10 à 15cm onder de ploeglaag. De bodem was immers sterk uitgeloogd en werd overal gekenmerkt door een zeer intensieve bioturbatie, zowel van mollen als van regenwormen. Op sommige plaatsen was het daarom nodig de sleuven iets dieper aan te leggen, om de leesbaarheid van de bodem te vergroten.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

In het oosten van het terrein werd een greppelstructuur aangesneden die te volgen was in verschillende sleuven. Gebouwstructuren werden niet aangetroffen.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De puin- en afvalkuilen zijn vrij recent. De greppel en de paalsporen zijn duidelijk ouder, maar het ontbreken van dateerbare elementen maakt het moeilijk ze te plaatsen in de tijd. Eén paalspoor bevatte enkele zeer kleine fragmentjes handgevormd aardewerk, maar deze zijn niet dateerbaar. Bovendien was het spoor zeer sterk gebioturbeerd waardoor het niet kan uitgesloten worden dat de brokjes afkomstig zijn uit een molsgat.

- *Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, welke aspecten verdienen daarbij bijzondere aandacht?*

Gezien de zeer lage sporendensiteit, het ontbreken van echte nederzettingssporen, het vrij recente karakter van sommige sporen, en het ontbreken van dateerbaar archeologisch vondstmateriaal bij eventueel oudere sporen, wordt het niet noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor de site.

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande bouw van een bufferbekken ter hoogte van de Heirweg te Beveren (deelgemeente van Roeselare, provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv van 3 tot 5 juni 2013 een archeologische prospectie door middel van proefsleuven uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek en bouwheer voor het bufferbekken was de stad Roeselare. De totale oppervlakte van het plangebied was 1,3ha, oftewel 13000m². Verspreid over het perceel werden dertien proefsleuven gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden. Vier proefsleuven werden daarna plaatselijk uitgebreid door middel van een kijkvenster om de waarde van enkele sporen beter te kunnen inschatten. In totaal werd zo 1564m² onderzocht. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed en stond onder begeleiding van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst RADAR.

Door de gunstige ligging van het terrein, op de zuidgerichte flank van een droge en hoge opduiking aan de samenvloeiing van twee beken, was er een zekere archeologische verwachting. Deze werd echter niet helemaal ingelost. Het archeologisch onderzoek leverde slechts een klein aantal antropogene sporen op, die bovendien erg verspreid lagen over het perceel. Naast een aantal puin- en afvalkuilen die duidelijk vrij recent zijn, werden ook enkele vagere en dus mogelijk oudere sporen aangesneden, namelijk een greppel en enkele paalsporen. Deze bleken echter steeds ondiep bewaard en bevatten amper dateerbaar vondstmateriaal. De meeste bodemverkleuringen bleken natuurlijk van aard.

Gezien de zeer lage sporendensiteit, het ontbreken van echte nederzettingssporen, het vrij recente karakter van sommige sporen, en het ontbreken van dateerbaar archeologisch vondstmateriaal bij eventueel oudere sporen, wordt het niet noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor de site. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, het agentschap Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

10. LITERATUUR

- **Onuitgegeven bronnen**

- *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Roeselare, Heirweg (Bufferbekken Krommebeek), Onroerend Erfgoed.*
- DE BRANDT R., MIKKELSEN J.H. & SERGANT J. 2013, *Beveren (Roeselare) Heirweg: Rapportage van een bodemkundig en archeologisch booronderzoek, Basisrapport (conceptversie)*, Monument Vandekerckhove nv afdeling archeologie.

- **Uitgegeven bronnen**

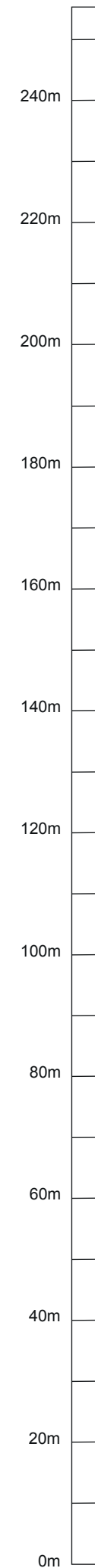
- X 2009, *De grote atlas van Ferraris*, Tielt.

- **Internetbronnen**

- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/20731>
- <http://www.giswest.be>
- <http://www.roeselare.be/BestuurenInfo/geschiedenis/geschiedenis.asp>
- <http://www.roeselare.be/media/documenten/ruimtelijkeplanning/4.GRS-Informatiefdeel-Deel2.pdf>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: situeringsplan
- Bijlage 2: sporenplan - westelijke zone
- Bijlage 3: sporenplan - oostelijke zone
- Bijlage 4: wandprofielen
- DVD met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen

Archeologisch vooronderzoek Roeselare- Heirweg 2013

Bijlage 1:
situeringsplan

- Onderzoeksgebied
- Proefsleuven
- Kijkvensters

Verg.nr. 2013/232

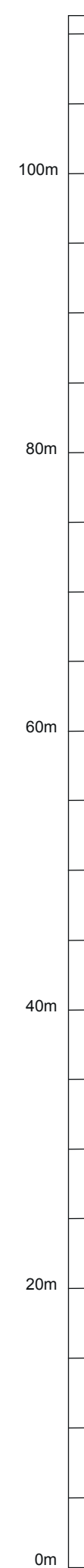
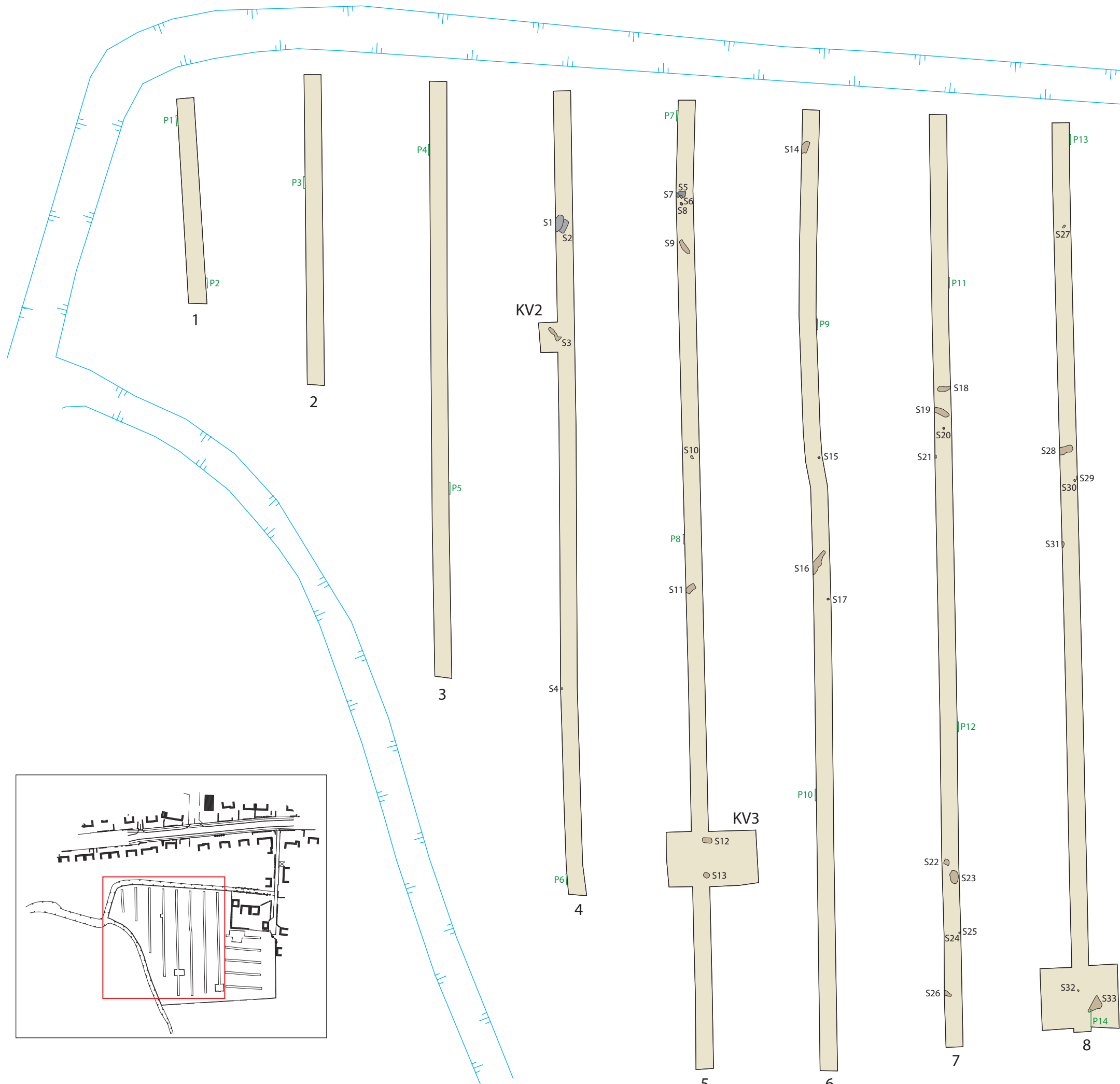
Monument
Vandekerckhove

X 65167
Y 186658

X 64970
Y 186658

X 65167
Y 186868

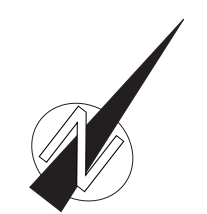
X 64970
Y 186868

Archeologisch
vooronderzoek
Roeselare-
Heirweg
2013

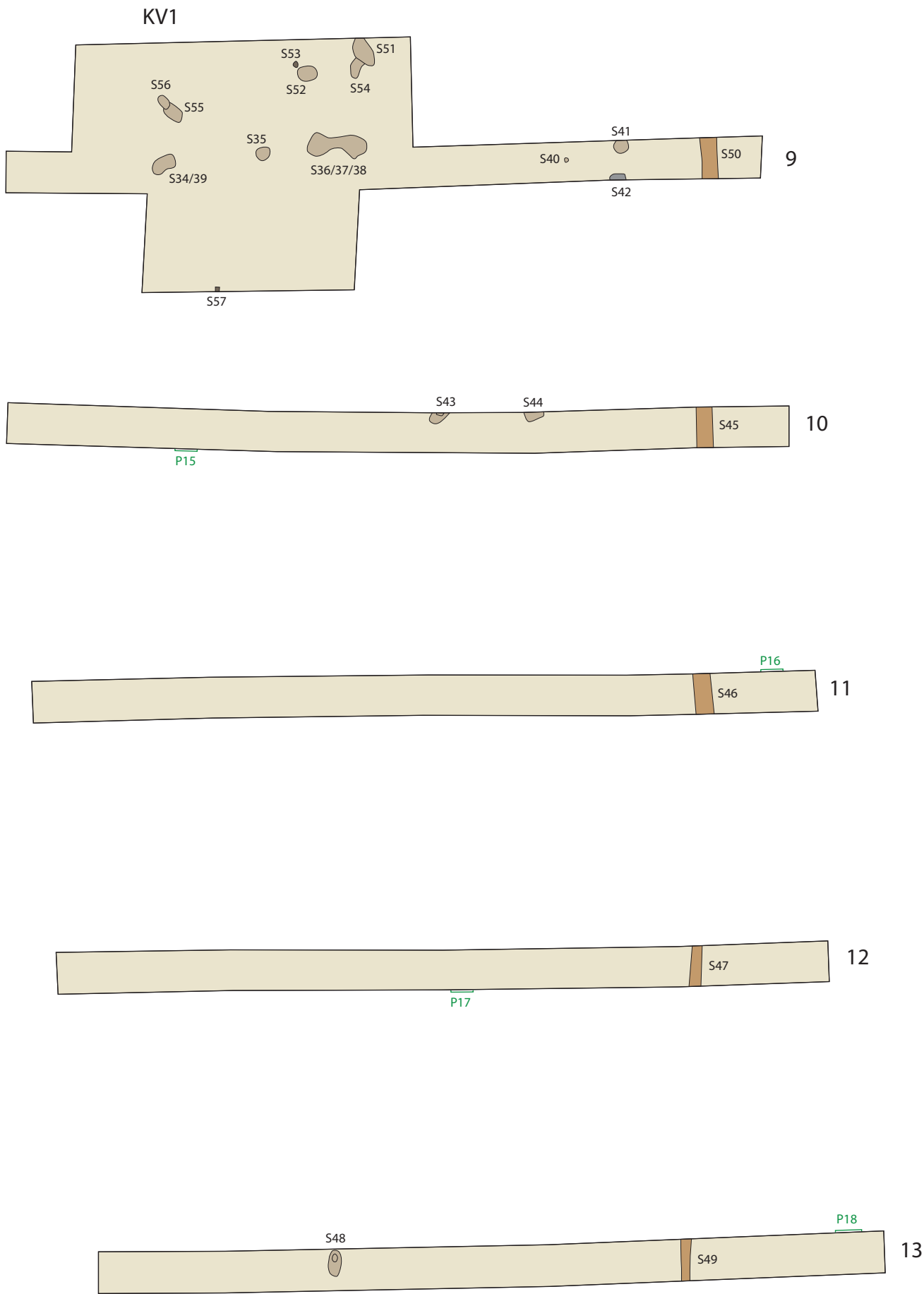
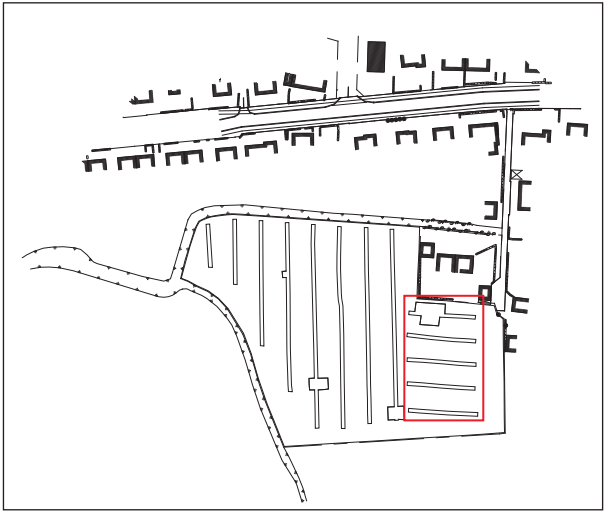
Bijlage 2:
sporenplan -
westelijke zone

- Kuilen
- Paalsporen
- Natuurlijke sporen

Verg.nr. 2013/232

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch
vooronderzoek
Roeselare-
Heirweg
2013

Bijlage 3:
sporenplan -
oostelijke zone

- Kuil
- Paalsporen
- Greppel
- Natuurlijke sporen

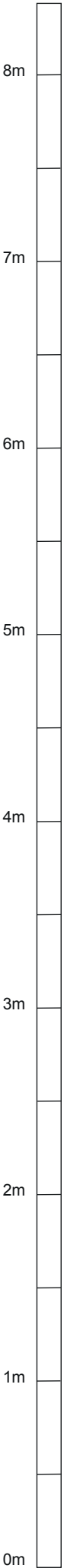

Verg.nr. 2013/232

Monument
Vandekerckhove

Archeologisch
vooronderzoek
Roeselare-
Heirweg
2013

Bijlage 4:
wandprofielen

Verg.nr. 2013/232

Monument
Vandekerckhove

